

ETIKA KAO PRETPOSTAVKA OBJEKTIVNOG FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I RAZVOJA RAČUNOVODSTVENE PROFESIJE

Jozo Piljić¹

SAŽETAK

Financijsko izvještavanje u modernoj tržišnoj ekonomiji baziranoj na tržištima kapitala ima vrlo važnu informacijsku ulogu. Naime, u uvjetima razdvojenosti funkcija vlasništva i upravljanja u modernim korporacijama jedini su izvor financijskih podataka za ulagače upravo temeljni financijski izvještaji. Na temelju tih informacija ulagači dolaze do korisnih informacija koje mogu poboljšati njihove ulagačke odluke i maksimalizirati povrat ulaganja.

Kako bi postigli ciljeve računovodstvene profesije, računovođe bi pri svom radu morale primjenjivati načela čestitosti, objektivnosti, profesionalne sposobnosti, povjerljivosti i profesionalnog ponašanja. Posljedica raznih manipulacija računovodstvenim podacima, te posljedica mogućih etičkih sukoba su neistiniti financijski izvještaji koji obmanjuju korisnike i cjelokupnu javnost, usmjeravanje kapitala na projekte koji nisu ekonomski opravdani, iz kojih slijedi gubitak ulaganja za vlasnika kapitala i nepovjerenje u financijsko računovodstveni sustav. Profesionalni računovođa ne smije dozvoliti da bude uvučen u pripremu ili izradu financijskih izvještaja na temelju netočnih podataka.

Ključne riječi: etika, profesionalne računovođe, kvaliteta, financijsko izvještavanje, objektivnost

ABSTRACT

Financial reporting in modern market economy that is based on the capital market has a very important informational role. This means that in modern corporation conditions, where there is a separation in the functions of ownership and managing, the only source of financial data for investors are basic financial statements. Based on that kind of information investors get useful information that might improve their investment decisions and maximize return on investments.

Professional accountants have an important role in society. Investors, creditors, employers as well as the government and the general public rely on professional accountants for correct financial statements, effective financial management and authoritative advice on different business and tax questions. The attitude and activity of professional accountants in providing such services influences the economy of a country. In order to achieve the goals of the accounting profession, in their work accountants should use the principles of rectitude, objectivity, professional ability, confidentiality and professional behavior.

The outcome of various manipulations with accounting data, and the outcomes of possible ethnic conflicts are untrue financial reports which deceive beneficiaries and the general public, direct capital towards projects which are not economically justifiable and from which a loss in

1 Prof. dr Jozo Piljić, Fakultet poslovne ekonomije, Sveučilište/Univerzitet "VITEZ" Travnik, Bosna i Hercegovina, e-mail: jpiljic@yahoo.com

investing for the owner of the capital follows as well as the distrust of the financial accounting system. A professional accountant must not allow him or herself to be involved in the preparation and production of financial statements based on incorrect data.

Key words: *ethics, professional accountants, quality, financial statements, objectivity*

UVOD

Oduvijek su bile prisutne rasprave o kvaliteti financijskog izvještavanja, a naročito su dobile na važnosti sa značajnijim razvojem korporativnih društava i financijskih tržišta. Međutim, nikada u svojoj povijesti do početka ovog stoljeća financijsko izvještavanje nije pobudilo toliko veliki interes ukupne javnosti. Tome su svakako doprinijeli veliki financijski skandali, koji su bili praćeni prevarama u financijskim izvještajima, s kraja prethodnog i početkom ovog stoljeća, i velika financijska kriza, koji su brutalno u negativnom smislu izbacili u prvi plan objektivnost financijskog izvještavanja, dovodeći u sumnju upotrebnost vrijednost financijskih izvještaja i stvarajući krizu povjerenja u računovodstvenu profesiju. Godinama građen ugled, prvenstveno u interesu javnosti, pao je veoma nisko upravo zbog ugrožavanja javnog interesa. Povjerenje, sigurnost i na tome građeni optimizam zamijenjeni su nepovjerenjem, strahom i skepticizmom.

Danas je svima jasno da računovodstvena profesija mora dati prioritet javnom interesu i preuzeti odgovornost prema zaštiti tog interesa na polju financijskog izvještavanja. Raznovrsni korisnici financijskih izvještaja (učesnici na tržištu kapitala, državne institucije, poslovni partneri, regulatorna tijela, rejting agencije, financijski analitičari, investicijski savjetnici, konzultantske agencije i drugi) se oslanjaju na računovodstvene informacije i računaju na nepristranost, poštenje, objektivnost i profesionalno ponašanje profesionalnih računovođa u obezbjeđenju kvalitete financijskih izvještaja. Nizak nivo povjerenja u kvalitetu financijskog izvještavanja obeshrabruje ulagače, povećava stupanj njihove opreznosti, usporava financijske tokove, što ima za posljedicu smanjenje efikasnosti tržišta kapitala i ekonomije u cjelini. Kako su posljedice pogrešnih informacija iz nekvalitetnih financijskih izvještaja veoma neprijatne, javnost, očekuje od računovodstvene profesije da obavlja povjerene dužnosti pridržavajući se najviših profesionalnih i etičkih standarda u obezbjeđenju javnog interesa.

Pored napora usmjerenih na unaprjeđenje zakonske i profesionalne regulative, obezbjeđenje kvalitetnog financijskog izvještavanja podrazumijeva i poštivanje visokih etičkih zahtjeva, zbog toga što je nemoguće obezbjeđiti precizne norme za sve moguće situacije u praksi. Smatramo da danas, kada su pritisci na računovodstvenu profesiju i očekivanja od nje najveći, a povjerenje investicijske javnosti najmanje, nema drugog puta osim da se obezbjeđi da financijsko izvještavanje bude objektivno i transparentno i da financijski izvještaji budu pošteno revidirani. To je jedini način da se povrati izgubljeno povjerenje javnosti u računovodstvenu profesiju. U tom smislu, etičko ponašanje mora postojati kao stanje svjesti profesionalnih računovođa i svih onih koji utječu na kvalitetu financijskog izvještavanja.

ZNAČAJ KVALITETE FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Problem kvalitete izvještavanja svakako nije jednostavan i može se analizirati iz različitih perspektiva. Potrebno je dati odgovor na sljedeća pitanja:

- zašto je objektivnost financijskog izvještavanja toliko važna,
- šta se podrazumijeva pod objektivnim financijskim izvještavanjem i
- koji su uzroci urušavanja objektivnog financijskog izvještavanja?

Jedino sustav financijskog izvještavanja, obuhvaćajući sve poslovne transakcije koje se odvijaju unutar gospodarskog društva, kao i transakcije s organizacijama i institucijama iz okruženja, daje jedan potpuni sustav kvantitativne analize. Sustav financijskog izvještavanja daje informacije o uspješnosti poslovanja, novčanim tokovima, financijskoj poziciji, promjenama na kapitalu, primijenjenim računovodstvenim politikama, mogućim rizicima i drugim informacijama od značaja za razumijevanje performansi gospodarskog društva. Ovdje se radi o informacijama koje su zbog njihovog značaja za eksterne korisnike dobile javni karakter, što ih je učinilo dostupnim svima i što im je omogućilo da igraju važnu ulogu u smanjenju informacijske asimetrije i povećanju efikasnosti tržišta kapitala.

Kvalitetni sustav financijskog izvještavanja je u funkciji:

- obezbjeđenja adekvatnih informacija ulagačima o postojećim i perspektivnim performansama gospodarskog društva, što je sračunato na smanjenje informacijske asimetrije i rizika negativne selekcije i poticanje efikasne alokacije kapitala;
- obezbjeđenja transparentnosti procesa i rizika na financijskom tržištu, što je zbog smanjenja informacijskih rizika od značaja za sigurnost učesnika na tržištu kapitala, stabilnost financijskog sustava i smanjenje rizika od financijskih kriza;
- obezbjeđenja jačanja povjerenja u tržište kapitala, što ohrabruje domaće i strane ulagače doprinoseći razvoju tog tržišta, razvoju financijskog sektora i ekonomije u cjelini;
- obezbjeđenja informacijske podloge za regulatorna tijela na tržištu kapitala u procesu vršenja svoje nadzorne funkcije;
- preventivnog djelovanja u smislu odvrćanja i sprječavanja financijskih manipulacija koje su sa sobom donijele ogromne ekonomske i društvene štete.

Računovodstvo i računovođe nisu uzrokovali skandale i krizu, ali su u njima participirali. Ovi događaji iz perspektive računovodstvene profesije dali su sljedeće pouke:

- da je neophodno stvoriti jasnu predstavu u javnosti o važnosti financijskog izvještavanja, što je posebno bitno o potrebi adekvatnog reguliranja ove materije,
- da samo regulatorna tijela nisu dovoljna da obezbjeđe potrebnu kvalitetu izvještavanja,
- da računovođa i revizori kao „čuvari“ javnog interesa imaju obveze i odgovornosti za objektivno financijsko izvještavanje i
- da se moraju uložiti veliki naponi kako bi se izgubljeno povjerenje povratilo.

Široka upotreba financijskih informacija, veliki broj korisnika financijskih izvještaja i visok nivo odgovornosti računovodstva u čuvanju javnog interesa podižu kvalitetu financijskog izvještavanja na najviši nivo u skali prioriteta računovodstvene profesije. Međutim, financijsko izvještavanje nije egzaktn proces oslobođen subjektivizma. Procjena vrijednosti imovine, obveza, kapitala, prihoda i rashoda često zahtijevaju subjektivna prosuđivanja, pri čemu mogu postojati legitimna objašnjenja za različita rješenja. Manevarski prostor koji ostavljaju profesionalna i zakonska regulativa je prilično velik i omogućava utjecaj na

oblikovanje financijskih izvještaja. Kapitalizacija pojedinih rashoda ili alternativno, njihovo uključivanje u bilancu uspjeha, procjena vrijednosti nekretnina i opreme i s tim povezano izbori roka trajanja i metoda otpisa, vrednovanje zaliha primjenom nabavne cijene, ili načela niže vrijednosti, odlaganje ili ubrzanje otpisa potraživanja, formiranje ili ukidanje dugoročnih rezerviranja i njihova manje ili više konzervativna procjena, različiti bilančni tretman poslovnog i financijskog lizinga itd. su samo neki primjeri mogućih utjecaja u okviru dozvoljenog prostora na premještanje rezultata gospodarskog društva između različitih obračunskih perioda, a, samim tim, i na tekuću i buduću profitabilnost i financijsku poziciju gospodarskog društva. Problem je još složeniji ako se ovome dodaju i moguće manipulacije, sračunate na namjerno bilančno uljepšavanje performansi gospodarskog društva putem precjenjivanja imovine, skrivanja zaduženosti, priznavanja nerealiziranih prihoda, pogrešne kapitalizacije rashoda, neobjavljivanja transakcija sa povezanim licima, nekonsolidiranja financijskih izvještaja povezanih lica i sl. U ovakvim uvjetima nije lako obezbjeđiti potrebnu kvalitetu financijskog izvještavanja. Pronalaženje adekvatnih rješenja u takvim uvjetima predstavlja veliki profesionalni izazov (Piljić, 2012).

Imajući prethodno u vidu, kvalitetu možemo shvatiti kao stupanj divergencije informacija u financijskim izvještajima od ekonomske realnosti. Kvaliteta financijskog izvještavanja ima više dimenzija, za ulagače je najvažnije naglasiti da se o kvalitetnom izvještavanju može govoriti ako ono obezbjeđuje:

- objektivno i potpuno predstavljanje ekonomskih performansi, financijske pozicije i rizika kojima je gospodarsko društvo izloženo, kao i
- relevantne informacije za prognozu financijske situacije i uspješnosti poslovanja u narednom periodu.

U tom kontekstu može se reći, da se „... kvaliteta dobitka procjenjuje po tome da li njegova obračunata, iskazana i dostupna mjera ne ugrožava ili ugrožava buduće dobitke, odnosno da li iza sebe ostavlja šanse za zadovoljavajuće dobitke u budućnosti ili prijetnje za buduće dobitne performanse pa i pojavu gubitaka. Viša kvaliteta se pripisuje dobitku odmjerenom tako da minimalizira buduće poslovne, financijske i rizike pada vrijednosti vrijednosnih papira kompanije, i obrnuto za nižu kvalitetu dobitka.“ (Stevanović, 2009)

Iz perspektive ulagača može se reći, ako tekući rezultati nisu dobar indikator budućih rezultata, onda objektivnost izvještaja je loša. Negativne posljedice nekvalitetnog izvještavanja su višestruke. Trpe ih vlasnici (gubitak uloženog kapitala i očekivanih prinosa u vidu dividendi i kapitalnih dobitaka), kreditori (gubitak uloženog kapitala i prinosa u vidu kamata), zaposleni (smanjenje plaća i gubitak posla), država (gubitak poreznih prihoda), tržište kapitala (nestabilnost, nepovjerenje, smanjenje aktivnosti), nacionalna ekonomija (smanjenje investicija, rast nezaposlenosti i smanjenje društvenog proizvoda) i računovodstvena profesija (gubitak kredibiliteta). Nizak nivo povjerenja u sustav financijskog izvještavanja obeshrabruje investicije, povećava stupanj njihove opreznosti, usporava financijske tokove, što ima za posljedicu smanjenje efikasnosti financijskih tržišta i ekonomije u cjelini.

Međutim, sve su ovo posljedice, a treba tragati za uzrocima i za rješenjima kako bi se uzroci uklonili. Uzroci su višestruki i nisu vezani samo za računovodstvenu profesiju i značajno nadilaze njene okvire.

Uzroci mogu biti sljedeći:

- nepovoljno regulatorno okruženje koje odlikuju preobimni, kompleksni, često mijenjajući i ne lako primjenjivi profesionalni standardi, inertan odnos države prema potrebi razvijanja kvalitetne regulative i utemeljenja nezavisnih nadzornih tijela, sve do povremenog, pod utjecajem političkih pritisaka, aktivnog učešća države u kršenju regulative putem raznih podzakonskih propisa kojima se na neprimjeren i nedozvoljen način mijenjaju zakoni i nemoć regulatornih tijela da putem različitih uputa i mišljenja pokriju nedorečenosti propisa;
- spora i, po pravilu, zakašnjela zakonska reakcija na probleme nosilaca odgovornosti za kvalitetu financijskog izvještavanja, jednako na nacionalnom i globalnom nivou, što je, također, posljedica nedovoljne brige o javnom interesu, budući da dok traju financijski usponi i dok ulagači i druge interesne grupe ostvaruju koristi nitko ne dovodi u pitanje kvalitetu financijskih izvještaja, a sa pucanjem spekulativnih balona štete su neizbježne i često dramatične;
- nedovoljno kvalitetno korporativno upravljanje, koje obuhvata složene odnose (podjelu moći za upravljanje i kontrolu) između menadžmenta gospodarskog društva, izvršnih direktora i investitora, čemu značajno doprinosi pasivnost izvršnih direktora koji često nisu sposobni da ispune svoju osnovnu ulogu obezbjeđenja kvalitetnog upravljanja bilo zbog svoje nekompetentnosti i nerazumijevanja poslovno-financijskih transakcija, bilo zbog nedostatka nezavisnosti, što je posljedica činjenice da u praksi često generalni direktor bira, plaća i kontrolira izvršne direktore, umjesto obrnuto;
- površnost vršenja revizije, što je posljedica činjenice da revizora plaća gospodarsko društvo čije izvještaje revidira, a koji mora da radi u interesu javnosti, ali i posljedica gubljenja kredibiliteta revizije, kada je sve manji broj društava spreman da dobro plati za kvalitetu, tako da se trka za prihodima revizorskih kuća pomjera sa kvalitete na broj izvršenih revizija;
- nemoralno visoki bonusi, koji se najčešće vezuju za performanse iskazane u financijskim izvještajima, koji su se otele kontroli i koji su izraz nedostatka korporativne kulture i pohlepe (Sundem, 2003)

ETIČKO RASUĐIVANJE KAO PRETPOSTAVKA KVALITETE FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Sustav financijskog izvještavanja, uslijed obima i značaja informacija koje nudi, njihovog javnog karaktera i njegove uloge u očuvanju javnog interesa, ima ključnu ulogu u informiranju korisnika financijskih izvještaja, unaprjeđenju zaštite ulagača, uspostavljanju povjerenja na tržištu kapitala i obezbjeđenju stabilnosti financijskog sustava. Iz tih razloga, razumljivi su naponi koje čine kreatori međunarodne profesionalne regulative, nacionalna zakonodavstva, regulatorna tijela i računovodstvena profesija, kako bi se obezbjedio kvalitetan sustav financijskog izvještavanja, koji bi bio u funkciji obezbjeđenja istinitog i objektivnog prikaza prinosne snage, novčanih tokova i financijske pozicije društva. Na isti način treba gledati i nametanje obveze javnim društvima u pogledu organiziranja interne revizije i sustava internih kontrola, što bi trebalo preventivno da djeluje u pravcu sprječavanja narušavanja imperativa istinitog i objektivnog izvještavanja. Dodatnu sigurnost eksternim korisnicima u pogledu kvalitete informacija u financijskim izvještajima trebalo

bi da pruže nezavisni eksterni revizori putem kredibilnih uvjeravanja o tome da li su, i u kojoj mjeri, finansijski izvještaji sastavljeni u skladu sa relevantnim pravilima izvještavanja.

Nosioci odgovornosti za kvalitetu finansijskog izvještavanja nalaze se pred velikim izazovima. Na globalnom nivou to su međunarodne organizacije i tijela, Međunarodna organizacija komisija za vrijednosne papire (International Organization of Securities Commissions – IOSCO), Međunarodna federacija računovođa (International Federation of Accountants – IFAC) i Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (International Accounting Standards Board – IASB), na nacionalnom nivou to su država, entiteti, nacionalna regulatorna tijela, profesionalne organizacije i nezavisna javna nadzorna tijela, dok na nivou društva odgovornost leži na menadžmentu, profesionalnim računovođama i revizorima.

Savršeno finansijsko izvještavanje ne postoji i da, zbog kompleksnosti poslovne prakse, vjerovatno nikada neće biti dostignuto. Naime, nemoguće je razviti pravila jednako uspješno primjenjiva u svim mogućim situacijama. Otuda i postojanje alternativa između različitih računovodstvenih rješenja. Poštivanje profesionalne i zakonske regulative nije dovoljna garancija obezbjeđenja kvalitete finansijskog izvještavanja, već je neophodno i etičko ponašanje.

Zajedničko za sve prevare je nedostatak etike, a nerijetko računovodstvene prevare su nastajale kao posljedica neposrednog kršenja zakonske i profesionalne regulative. Formalno ostajanje u okvirima regulative, prikrivanje neadekvatne primjene računovodstvenih politika i načela, suštinsko kršenje duha zakona i oštar sukob s elementarnim etičkim pravilima karakteriziraju takvu praksu.

Etika se može definirati kao skup određenih moralnih pravila koji određuju kako pojedinci i institucije treba da se ponašaju u obavljanju svojih aktivnosti. Etika u računovodstvu može se definirati kao skup široko prihvaćenih moralnih pravila i vrijednosti koje profesionalnim računovođama služe kao putokazi u procesu obezbjeđenja potrebne kvalitete finansijskog izvještavanja i odgovornog izvršavanja uloge „čuvara“ javnog interesa. Profesionalna i zakonska regulativa u računovodstvu stvaraju minimalne standarde prihvatljivog ponašanja. Nije, međutim, dovoljno samo poštovati zakon, u tom procesu moraju se prihvatiti veće odgovornosti. Etika ide dalje od zakona i pokriva sve one situacije koje nisu obuhvaćene zakonskim i profesionalnim normama, sve one nejasne slučajeve i tzv. pravne praznine. Standardi etičkog ponašanja sužavaju prostor za aktivnosti koje nisu u skladu sa moralnim normama.

Računovođe se suočavaju sa različitim pritiscima: prikazati prihode koji nisu realizirani, kapitalizirati rashode koji moraju da budu priznati kao rashodi perioda, podcijeniti rezultat da bi se smanjila porezna davanja, propustiti neka knjiženja i sl. Ovo jesu „teški“ zahtjevi, ali nisu etički izazov. Ovdje je jasno da su ovakve odluke protuzakonite i neetične.

Međutim, postoje i mnoge druge stvari koje zahtijevaju prosuđivanje i gdje mogu postojati dileme i različita mišljenja, ponekad sa ubjedljivom argumentacijom. Pravi je izazov tada prepoznati pravo rješenje i postupiti ispravno. Linije razgraničenja između etičkog i neetičkog mogu da budu nedovoljno jasno uočljive. Pitanja vezana za vrednovanja, uravnoteživanje dobitaka, formiranje rezerviranja i latentnih rezervi, obim i kvaliteta objavljivanja određenih informacija i mnoga druga mogu imati više odgovora. Etika je zapravo neophodna u takvim situacijama, kada imamo više alternativa. Etika se nadovezuje na sve

zakonske i profesionalne norme i prožima ponašanje kreatora standarda, državnih institucija, regulatornih tijela, menadžera, računovođa, revizora i drugih.

Veliki prostor za rasuđivanje od strane profesionalnih računovođa u procesu pripremanja i prezentiranja financijskih izvještaja podrazumijeva ispunjavanje visokih etičkih normi. S obzirom na ozbiljnost problema, računovodstvena profesija je, ustanovila Kodeks etike za profesionalne računovođe, donijet od strane IFAC-ovog Odbora za međunarodne standarde etike, obvezujući organizacije članice IFAC-a i društva da ne mogu primjenjivati standarde koji su manje zahtjevniji od onih propisanih ovim dokumentom. U okviru njega ustanovljeni su ključni etički zahtjevi koji se odnose na profesionalne računovođe i koji obezbjeđuju poštivanje osnovnih načela profesionalne etike:

- integritet - zahtjeva časno postupanje, pošteno ponašanje i iskrenost,
- objektivnost - insistira na nepristranosti i profesionalnom poslovnom prosuđivanju,
- profesionalna osposobljenost i dužna pažnja - stavlja naglasak na održanje i unaprjeđenje stručnih znanja, posvećenost i pažnju pri pružanju usluga klijentima,
- povjerljivost - obvezuje na uzdržavanje od objavljivanja povjerljivih informacija i njihovog korištenja za stjecanje osobnih ili koristi za treća lica i
- profesionalno ponašanje - podrazumijeva poštovanje zakonske i profesionalne regulative i izbjegavanje svih aktivnosti koje mogu da diskreditiraju profesiju.

Kodeks etike za profesionalne računovođe omogućava smanjivanje razlika u računovodstvenoj regulativi, kulturi i jezicima te omogućava shvaćanje važnosti profesionalnih vrijednosti računovođa u procesu financijskog izvještavanja.

Od profesionalnih računovođa se zahtjeva da prepoznaju prijetnje od mogućeg narušavanju navedenih načela i da primjene zaštitne mjere ukoliko takve prijetnje postoje kako bi se obezbjedilo poštovanje osnovnih načela. Poštovanje profesionalnih, zakonskih i etičkih normi ponašanja u računovodstvu pri donošenju različitih odluka podrazumijeva da profesionalne računovođe imaju karakteristike koje omogućavaju postojanje etičkog kapaciteta. Pri tome, etički kapacitet odražava sposobnost etičkog prosuđivanja i odlučivanja.

Džozefsonov institut za etiku (The Josephson Institute of Ethics) je identificirao šest stupova karaktera koji obezbjeđuju temelje moralnog donošenja odluka od strane profesionalnih računovođa:

- povjerenje (trustworthiness), koje uključuje iskrenost, postupanje sa integritetom, pouzdanost i prakticiranje lojalnosti u odnosima sa drugima,
- poštovanje (respect), koje u ophođenju sa drugima podrazumijeva učtivost, ljubaznost, pristojnost, dostojanstvo, samostalnost, toleranciju i prihvatanje,
- odgovornost (responsibility), što znači iskazivanje određenog nivoa brige i marljivosti u onome što radimo,
- pravičnost (fairness), koja pretpostavlja tretiranje svih ljudi na isti način, nepristrano i otvoreno,
- brižnost (caring), u smislu sposobnosti da se razumiju interesi i problemi drugih, što Džozefson smatra srcem etike i moralnog odlučivanja, i
- dužnosti dobrog građanina (citizenship), što podrazumijeva ponašanje kao dobrog člana zajednice. (Minz, Morris, 2008)

Kako bi se navedeno moglo postići neophodno je:

- činiti napore na polju unaprjeđenja osobnog razvoja, što podrazumijeva široko obrazovanje, dodatno usavršavanje kroz razne vidove kontinuirane edukacije, čitanje literature o etici, kao i njegovanje posvećenosti prema poslu i visokog mišljenja o profesiji,
- njegovati korporativnu kulturu u gospodarskim društvima koja podržavaju etiku i profesionalizam i gdje primjeri etičkog ponašanja nadređenih i starijih predstavljaju putokaze za podčinjene i mlađe.

Postojanje Kodeksa etike samo po sebi ne čini gospodarsko društvo etičkim ili neetičkim. Ključna je implementacija etičkih normi koje podržavaju odgovarajući sustav vrijednosti. Kršenje etičkih normi (ne samo zakona) može dovesti u iskušenje pojedince i veoma ugledne kompanije da nepromišljeno poduzimaju aktivnosti zbog kojih mogu da budu dovedene u veoma neprijatan položaj. Moralno ponašanje je pitanje od izuzetnog značaja i za kompanije i za državu. Uz sve ovo treba imati u vidu da kodeksi propisuju opće smjernice za profesionalno ponašanje i da se ni oni ne mogu baviti svim pitanjima. Prosuđivanje je neophodno i etički izazovi su veliki.

ZAKLJUČAK

Pouzdanost i transparentnost financijsko izvještavanje, koje rezultira istinitim i objektivnim prikazivanjem financijskih rezultata društva, bitna je determinanta pouzdanosti i stabilnosti financijskog sustava. Visok nivo povjerenja u kvalitetu informacija iz financijskih izvještaja povećava sigurnost ulagača, ohrabruje nove investicije, ubrzava financijske i robne tokove i podiže efikasnost tržišta kapitala i ekonomije u cjelini. Profesionalna i zakonska regulativa predstavljaju minimalne standarde ponašanja, ne samo profesionalnih računovođa, već i svih onih koji učestvuju u procesu financijskog izvještavanja. Etika se na njih nadovezuje i obezbjeđuje putokaze za ponašanje svih učesnika u tom procesu. Kako u okviru računovodstvene regulative postoji značajan prostor za prosuđivanje, da se odluke često donose u situacijama kada pravila nisu dovoljno jasna i da liniju razgraničenja između onoga što je prihvatljivo i onoga što nije prihvatljivo nije uvijek lako povući, računovodstvo se smatra jednom od etički najzahtjevnijih profesija.

Praktično iskustvo, dodatna usavršavanja i specijalizacija u odgovarajućim područjima omogućavaju profesionalnim računovođama da pridonose boljem razumijevanju i shvaćanju potencijalnih problema kao i njihovom rješavanju.

Literatura

1. Aleksić, A.(2007), Poslovna etika - element uspješnog poslovanja, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu 5: 419-429, Zagreb,
2. Bedeković, M., (2013), Računovodstvena etika i njezina važnost u računovodstvenoj profesiji, Praktični menadžment, IV (2): 102-105, Virovitica,
3. Čorić, M., Jelavić, I. (2009), Etika u poslovanju, Obnovljeni život, 64 (3): 393-404, Zagreb,
4. Dmitrović-Šaponja, L.J., (2007), Izazovi računovodstva u novom korporativnom okruženju, 97-118, Jedanaesti kongres Saveza računovođa i revizora Republike Srpske, Banja Vrućica, Teslić,
5. Dujanić, M.(2003), Poslovna etika u funkciji menadžmenta, Zbornik radova-Sveučilište u Rijeci, 21 (1): 53-63, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka,

6. Krkač, K., Volarević, H., Josipović, M. (2011), Načela poslovne etike i korporacijske društvene odgovornosti u području računovodstva, revizije, financija i bankarstva, *Obnovljeni život*, 66 (2): 187-199, Zagreb,
7. Malinić, D., (2011), Etička dimenzija kvaliteta finansijskog izveštavanja, *Ekonomika preduzeća*, 59 (5-6): 243-261, Savez ekonomista Srbije, Beograd,
8. Minz, S., Morris, R., (2008), *Ethical Obligations and Decision Making in Accounting, Text and Cases*, McGraw Hill, New York,
9. Novičević, B., (2010), *Etika-conditio sine qua non* opstanka i razvoja računovodstvene profesije 87-104, 14. kongres Saveza računovođa i revizora Republike Srpske, Banja Vrućica, Teslić,
10. Piljić, J., (2012), Analiza finansijskih izvještaja, „OOF-SET“, Tuzla,
11. Rezaee, Z., (2005), Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud, *Critical Perspective on Accounting*,
12. Stevanović, N., (2009), Bilansno-političke implikacije po kvalitet dobitka, *Ekonomika poduzeća*, specijalni broj: Tajne bilansa: menadžerski pristup, Savez ekonomista Srbije, Beograd,
13. Sundem, G., (2003), Ethics and Financial Reporting in a Post-Enron Environment, <http://www.cga-pdnet.org>,
14. Škarić-Jovanović, K., (2008), Etičko ponašanje menadžmenta i računovođa-pretpostavka pouzdanog finansijskog izveštavanja 81-95, Dvanaesti kongres Saveza računovođa i revizora Republike Srpske, Banja Vrućica, Teslić.